

АСАБЛІВАСЦІ ПЕРАКЛАДУ БЕЛАРУСКАГА ДЗІЦЯЧАГА ФАЛЬКЛОРУ НА КІТАЙСКУЮ МОВУ

Дзіцячы фальклор – важнейшая частка духоўнай культуры народа, якая захавалася ў памяці беларусаў, адыграла вялікую ролю ў нацыянальнай самасвядомасці, у развіцці літаратуры і мастацтва і плённа ўплывае на працэсы нацыянальнага адраджэння.

Яшчэ з даўніх часоў нараджэнне і выхаванне дзяцей былі для беларускага народа амаль самым галоўным у жыцці сям'і. Асноўнай задачай выхавання была перадача жыццёва неабходных працоўных навыкаў, ведаў аб прыродзе, чалавеку, навакольным свеце, любоў да радзімы.

Дзіцячы фальклор з'яўляецца сведчаннем клопатаў народа аб выхаванні маладога пакалення. У перыяд маленства і дзяцінства найбольш запатрабаванымі з'яўляліся такія жанры дзіцячага фальклору, як песні, заклічкі, лічылкі, калыханкі. Сэнс дзіцячай песні ў тым, што яе галоўнымі персанажамі ў асноўным былі істоты жывёльнага свету, якія паводзілі сябе як звычайныя людзі ў зразумелых жыццёвых умовах і абставінах [2, с. 5].

Любы твор, які перакладаецца на іншую мову, атрымлівае новае жыццё. Аўтар укладае ў пераклад не толькі свае ўласныя думкі і пачуцці, але і жыццё ўсяго народа, краіны, звычаі, гісторыю.

Параўнаем частку песні «Запражыце сівы коні...»: «Запражыце сівы коні / У паезд шырокі, / У ім паедзе верабейка / Да пані сарокі» [2, с. 99].

На кітайскай мове: «灰马套在大车上、 / Huī mǎ tào zài dà chē shàng, / 麻雀到喜鹊那儿去做客。 / Mǎquè dào xǐquè nà'èr qù zuòkè».

Першым яркім адрозненнем, як бачым, з'яўляецца тое, што ў кітайскім перакладзе губляецца звыклая для беларускай паэзіі рыфма, якая прысутнічае ва ўсіх творах дзіцячай паэзіі. Сэнс гэтага ў тым, што для дзіцяці твор з рыфмай будзе ўспрымацца лягчэй і цікавей. Для беларускіх дзяцей песня з такой рыфмай, як у перакладзе, гучала б немілагучна, складана, сумна і не цікава.

Пераклад на кітайскую мову ўскладняецца яшчэ і тым, што для беларускай гэта мова няродная, вельмі непадобная па фанетычным складзе. Аднак, прачытаўшы некалькі кітайскіх дзіцячых вершыкаў, можна сказаць, што рыфма ў дзіцячай паэзіі ўсё ж прысутнічае.

Звернем увагу на радкі: «Выскачыла сарочанька / З нізкімі ўкланамі»; «喜鹊出来、向麻雀深深鞠一躬» (Xǐquè chū lái, xiàng máquè shēn shēn jū yī gōng). Як у беларускай, так і ў кітайскай культуры, паклон лічыцца знакам павагі. Але трэба ўзяць ва ўвагу тое, што «深深鞠一躬» (Shēn shēn jū yī gōng) у перакладзе абазначае «глыбока пакланіцца». У кітайскай культуры яшчэ са старажытных часоў ёсць звычай рабіць паклон пры сустрэчы. Чым глыбей вам пакланіўся чалавек, тым большую павагу ён хоча праявіць.

Аднымі з любімых твораў беларускага фальклору ў дзяцей былі песні-небыліцы – творы з парушэннем устаноўленага стану рэчаў. К. Чукоўскі адзначаў, што небыліцы з’яўляюцца свайго роду гульнёй у перавернуты свет, цікавай дзецям, якія ўжо знаёмы з сапраўднымі станам рэчаў.

Весела бавіць час дзецям дапамагалі так званыя дакучныя песні і песні з гука-перайманнямі. Былі і спецыяльныя дзіцячыя песні, якія спяваліся падчас ваджэння карагодаў, напрыклад, «Заінька шарусенькі...». Разгледзім некалькі радкоў з гэтай песні: «Заінька да шарусенькі, / Заінька да бялюсенькі! / Праскачы, зайка, у дзірачку / Да выламі сабе да быліначку» [2, с. 113]. «灰色兔子、/ Huìsè tùzǐ、/ 白色兔子、/ Báisè tùzǐ、/ 跳进洞里、/ Tiào jìn dòng lǐ、/ 拔出草茎 / Bá chū cǎo jīng».

У беларускай дзіцячай літаратуры галоўнымі персанажамі звычайна з’яўляюцца такія істоты, як сарока, коцік, курачка, воўк і іншыя. У іх колькасць уваходзіць і зайка, які з’яўляецца галоўным героем гэтай песні. У адрозненне ад беларускай мовы, у кітайскай 兔子 (tùzǐ) можа перакладацца як заяц, так і кролік. Для беларускага фальклору важную ролю адыгрывае менавіта вобраз зайца. Ён жыве ў лесе і можа сустракацца з іншымі жывёламі.

Нельга не адзначыць розныя спосабы перадачы той ці іншай інфармацыі: напрыклад, выраз «А пайдзі ў скокі, ў бокі», які абазначае «пачынай танцаваць», выкарыстоўваецца для перадачы пэўнага эмацыйнага стану героя і песні цалкам. У кітайскім варыянце, як мы бачым, «跳舞吧» (Tiàowǔ ba), 跳舞 – дзеяслоў танцаваць, а 吧 – часціца, якая звычайна перадае нейкі прызыў: «давай жа, пачануй».

У традыцыйнай беларускай сям’і з першых дзён з’яўлення дзіцяці маці ці бабуля спявалі для яго калыханкі. Калыханка прызначалася не толькі для таго, каб заспакоіць дзіця і мякка ўвесці яго ў сон, яна была зыходнай формай далучэння дзіцяці да свету блізкіх людзей. Самымі распаўсюджанымі вобразамі беларускіх калыханак з’яўляюцца кот, куры, галубы [2, с. 7]. Кот – першая жывая істота, з якой знаёмілася дзіця, ён быў амаль у кожнай сялянскай хаце. Даследчыкі ўсходнеславянскага фальклору адзначаюць сувязь калыханак пра ката з існаваўшымі меркаваннямі, быццам мурлыканне ката забяспечвае дзіцяці спакойны сон. Існаваў нават звычай: перш чым пакласці ўпершыню дзіця ў калыску, класці туды ката, каб дзіцяці добра спалася.

Характэрнай рысай мовы калыханак з’яўляецца выкарыстанне памяншальна-ласкальных суфіксаў, каб больш мякка і выразна паказаць вобразы герояў для дзіцяці [1, с. 17]. У кітайскай мове замест гэтага можа выкарыстоўвацца, напрыклад, слова 小, што даслоўна перакладаецца як «маленькі». Разгледзім на прыкладзе: «Сні, сыночак міленькі, галубчак сізенькі», «我亲爱儿子、睡吧、小鸽子» (Wǒ qīn'ài érzi, shuì ba, xiǎo gēzi). Галубчак – 小鸽子 (Xiǎo gēzi), што даслоўна перакладаецца як маленькі голуб.

Нельга не заўважыць і таго, што пры перакладзе з беларускай мовы на кітайскую знікаюць рытм і гукапераймання. Разгледзім на прыкладзе калыханкі «Баю-баю-баенькі...»: «Баю-баю-баенькі, / Люлі-люлі-люленькі, / Прыляцелі гуленькі, / Селі яны ў люленькі, / Сталі яны гуркатаць, / Дзіцятка калыхаць. / Маўчы, маўчы, не крычы» [2, с. 33]. «宝宝、睡吧、/ Bǎobǎo, shuì ba, / 做许多香

梦吧、 / Zuò xiǎo hái zài yáo lán shàng, / 一对鸽子飞过来、 / Yī duì gē zǐ fēi guò lái, / 坐在摇篮上、 / Zuò zài yáo lán shàng, / 发着咕咕声、 / Fā zhe gū gū shēng, / 摇着小孩子。 / Yáo zhe xiǎo hái zi. / 睡吧、睡吧、别哭啦。 / Shuì ba, shuì ba, bié kū la. »

І зноў можна звярнуць увагу на памяншальна-ласкальныя суфіксы.

Дзетачка – 小孩子 (Xiǎo hái zi), даслоўна – маленькае дзіця.

Дзіцячы фальклор выконвае важную ролю ў жыцці маленькай асобы, у яе адносінах да свету. Перажываючы разам з героямі твораў пэўныя жыццёвыя сітуацыі, падростаючае пакаленне набывае сацыяльны і эстэтычны вопыт, вучыцца эмацыйна-каштоўнасным адносінам да акаляючага свету. Дзіцячы фальклор з яго маральнымі арыентацыямі на спрадвечныя агульна-началавечыя каштоўнасці стварае падмурак трывалых духоўных адносін у грамадстве, нацыянальнай сукупнасці традыцый, звычаяў, нормаў, правілаў паводзін беларусаў.

Такім чынам, пазнаёміўшыся з перакладамі твораў беларускага дзіцячага фальклору на кітайскую мову, трэба адзначыць, што яны змяшчаюць у сабе па большай частцы беларускія народныя традыцыі. Пераклады большасці твораў даслоўныя і, акрамя сваёй мовы, нічым не адрозніваюцца ад арыгіналу.

Літаратура

1. Дзіцячы фальклор / склад. Г. А. Барташэвіч, В. І. Ялатаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1972. – 734 с.
2. *Лакотка, А. І. Хадзі, сонейка, да нас...* / А. І. Лакотка, Т. І. Кухаронак, А. Г. Алфёрава ; пад агул. рэд. А. І. Лакоткі. – Мінск : Беларус. навука, 2019. – 173 с.

Т. У. Ганчарова-Цынкевіч (Беларусь)

ПАЭТЫКА БЕЛАРУСКАГА ФАЛЬКЛОРУ Ў ТВОРЧАСЦІ МАКСІМА ТАНКА

Шырокі чытач ведае Максіма Танка як паэта глыбокага філасофскага мыслення, значна менш – як цікавага аўтара дзіцячых твораў, у якіх адметнасцю і асаблівасцю паэзіі з'яўляецца заглыбленнасць у маральна-этычную тэматыку і праблематыку выхавання падростаючага пакалення. У сваёй мастацкай дзейнасці для юнага чытача ён перадае цуд і чароўны свет казак, калыханак, лічылак, хуткамавак, загадак, задачак, вершаў. Сам паэт прызнаваўся, што непаўторныя фарбы і гукі для дзіцячай паэзіі ён чэрпае з сузор'яў непаўторнай прыроды роднай зямлі і пэўнасці яе нацыянальна-фальклорнай культуры.

Пісаць для дзяцей М. Танк пачаў у 1937 годзе. І гэта былі пераважна казкі і вершы з чудадзейным сюжэтам, якія друкаваліся ў «Беларускім летапісе», часопісах «Снапок» і «Калоссе».